МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение высшего образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Елабужский институт (филиал)
Факультет филологии и истории

УТВЕРЖДАЮ
Директор Елабужского института КФУ
Мерзон Е.Е.
"___"________________20___ г.

подписано электронно-цифровой подписью

Программа дисциплины

История родной литературы

Направление подготовки: 44.03.05 - Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)
Профиль подготовки: Родной язык и литература, иностранный язык
Квалификация выпускника: бакалавр
Форма обучения: очное
Язык обучения: русский
Год начала обучения по образовательной программе: 2018

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Содержание

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине (модулю), соотнесенных с планируемыми результатами освоения ОПОП ВО

2. Место дисциплины (модуля) в структуре ОПОП ВО

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий

4.1. Структура и тематический план контактной и самостоятельной работы по дисциплине (модулю)

4.2. Содержание дисциплины (модуля)

5. Перечень учебно-методического обеспечения для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (модулю)

6. Фонд оценочных средств по дисциплине (модулю)

7. Перечень литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)

8. Перечень ресурсов информационно-телекоммуникационной сети "Интернет", необходимых для освоения дисциплины (модуля)

9. Методические указания для обучающихся по освоению дисциплины (модуля)

10. Перечень информационных технологий, используемых при осуществлении образовательного процесса по дисциплине (модулю), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем (при необходимости)

11. Описание материально-технической базы, необходимой для осуществления образовательного процесса по дисциплине (модулю)

12. Средства адаптации преподавания дисциплины (модуля) к потребностям обучающихся инвалидов и лиц с ограниченными возможностями здоровья

13. Приложение №1. Фонд оценочных средств

14. Приложение №2. Перечень литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)

15. Приложение №3. Перечень информационных технологий, используемых для освоения дисциплины (модуля), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Программу дисциплины разработал(а)(и) доцент, к.н. (доцент) Габидуллина Ф.И. (Кафедра татарской филологии, Факультет филологии и истории), farida-vip@mail.ru ; доцент, к.н. (доцент) Даутов Г.Ф. (Кафедра татарской филологии, Факультет филологии и истории), GFDautov@kpfu.ru

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине (модулю), соотнесенных с планируемыми результатами освоения ОПОП ВО

Обучающийся, освоивший дисциплину (модуль), должен обладать следующими компетенциями:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ОПК-4	Способен осуществлять духовно-нравственное воспитание обучающихся на основе базовых национальных ценностей
ПК - 6	Способен воспитывать у обучающихся уважительное отношение я языку, литературе и культуре родного народа
ПК - 7	Способен к коммуникации в устной и письменной формой на родном языке для решения задач межличностного и межкультурного взаимодействия.
УК-5	Способен воспринимать межкультурное разнообразие общества в социально-историческом, этическом и философском контекстах

Обучающийся, освоивший дисциплину (модуль):

Должен знать:

- творческую деятельность видных писателей начала XX века, этапы развития литературы данного периода;
- основные тенденции развития литературы 1917-1960г.г.;
- влияние советской идеологии на литературу;
- творческое наследие советских писателей;
- этапы историко-литературного процесса;
- творчество ведущих писателей, его оценку в литературоведении и критике;
- содержание и художественные особенности произведений;
- развития литературы XIX в; историю татарского народа и влияние истории в развитие литературы.

Должен уметь:

- оценивать эстетическое значение произведений, определить круг проблем художественного освоения мира литературы начала XX в.;
- находить образ лирического героя в поэзии;
- анализировать сюжетно-композиционные особенности эпических и драматических произведений.
- анализировать эпические, лирические, драматические произведения;
- характеризовать художественный мир писателя, своеобразие его мировоззрения, пользоваться научной и справочной литературой;
- оценивать эстетическое значимость произведений, определить круг проблем художественного освоения мира литературы начала XIX в.

Должен владеть:

- находить лирического героя в поэтических произведениях, анализировать сюжетно-композиционные особенности эпических и драматических произведений и дать характеристику образам;
- определять значения деятельности и вклад писателей в литературу своего времени;
- критически анализировать идеи и проблемы произведенийи.
- литературоведческого анализа художественных текстов;
- самостоятельного исследования литературного произведения;
- анализировать литературные произведения, найти лирического героя, анализировать сюжетно-композиционные особенности произведений прозы и драматургии.

Должен демонстрировать способность и готовность:

- творческую деятельность видных писателей начала XX века, этапы развития литературы данного периода;
- оценивать эстетическое значение произведений, определить круг проблем художественного освоения мира литературы началаXX в.;

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

- находить лирического героя в поэтических произведениях, анализировать сюжетно-композиционные особенности эпических и драматических произведений и дать характеристику образам;
- основные тенденции развития литературы 1917-1960г.г.;
- влияние советской идеологии на литературу;
- творческое наследие советских писателей;
- находить образ лирического героя в поэзии;
- анализировать сюжетно-композиционные особенности эпических и драматических произведений;
- определять значения деятельности и вклад писателей в литературу своего времени;
- критически анализировать идеи и проблемы произведений.
- этапы историко-литературного процесса;
- творчество ведущих писателей, его оценку в литературоведении и критике;
- содержание и художественные особенности произведений;
- анализировать эпические, лирические, драматические произведения;
- характеризовать художественный мир писателя, своеобразие его мировоззрения, пользоваться научной и справочной литературой;
- литературоведческого анализа художественных текстов;
- самостоятельного исследования литературного произведения;
- оценивать эстетическое значимость произведений, определить круг проблем художественного освоения мира литературы начала XIX в.;
- анализировать литературные произведения, найти лирического героя, анализировать сюжетно-композиционные особенности произведений прозы и драматургии;
- развития литературы XIX в; историю татарского народа и влияние истории в развитие литературы.

2. Место дисциплины (модуля) в структуре ОПОП ВО

Данная дисциплина (модуль) включена в раздел "Б1.О.09.03.02 Дисциплины (модули)" основной профессиональной образовательной программы 44.03.05 "Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки) (Родной язык и литература, иностранный язык)" и относится к обязательным дисциплинам. Осваивается на 1, 2, 3, 4 курсах в 2, 3, 4, 5, 6, 7 семестрах.

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся

Общая трудоемкость дисциплины составляет 17 зачетных(ые) единиц(ы) на 612 часа(ов).

Контактная работа - 240 часа(ов), в том числе лекции - 88 часа(ов), практические занятия - 152 часа(ов), лабораторные работы - 0 часа(ов), контроль самостоятельной работы - 0 часа(ов).

Самостоятельная работа - 228 часа(ов).

Контроль (зачёт / экзамен) - 144 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины: экзамен во 2 семестре; зачет в 3 семестре; зачет с оценкой в 4 семестре; экзамен в 5 семестре; зачет в 6 семестре; экзамен в 7 семестре.

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий

4.1 Структура и тематический план контактной и самостоятельной работы по дисциплине (модулю)

N	Разделы дисциплины / модуля	Семестр	Виды и часы контактной работы, их трудоемкость (в часах)			Самостоятельная работа
			Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Х.Туфан, С.Хәким иҗатларына гомуми күзәтү.	2	8	8	0	12
2.	Тема 2. Кереш. Рун-уйгур язулы истәлекләр. Гарәп язулы истәлекләр. Болгар чоры әдәбияты. Алтын Урда чоры әдәбияты. Казан ханлыгы чоры әдәбияты. XV-XVI йөзләрдә иҗат иткән әдипләр.	2	4	8	0	12

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

N	Разделы дисциплины / модуля	Семестр	Виды и часы контактной работы, их трудоемкость (в часах)			Самостоятельная работа
			Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
3.	Тема 3. XVII йөз әдәбиятына күзәтү. XVIII йөз әдәбияты. Кереш. Курсның максаты, бурычлары, татар әдәбияты тарихында тоткан урыны, башка предметлар белән бәйләнеше. XIX йөзнең 1 яртысында татар поэзиясе. XIX йөзнең II яртысында (1861-1905) татар әдәбияты. Йомгак.	2	4	4	0	12
4.	Тема 4. Кереш.Курсның максаты, бурычлары, татар әдәбияты тарихында тоткан урыны, башка предметлар белән бәйләнеше. XIX гасырның 1 яртысы (1800-1860)татар әдәбиятына гомуми күзәтү. Әлегечорда иҗтимагый-тарихи вакыйгалар. XIX йөзнең 1 яртысында татар поэзиясе.	3	8	8	0	12
5.	Тема 5. Әбелмәних Каргалый (1782-1830)иҗаты. Тәрҗемәи хаҗи Әбелмәнихкитабындагы хикәятләрнең эчтәлеге. Шагыйрьнең әдәбиятка алып кергән яңалыгы. Һибәтулла Салихов (1794-1867) иҗаты. Башлангыч һәм җитлек?кән чор иҗаты. Әсәрләрендә әхлак, тәрбия, шәхес һәм тирәлек мәсьәләре. Шәмсетдин Зәки (1821-1865). Тормыш юлы. Шәхес буларак үзенчәлекле яклары. Әсәрләренең сәнгатьчә эшләнеше. Баһавиның Бүз егет (1842) дастаны.	3	4	8	0	12
6.	Тема 6. Габделҗаббар Кандалый (1797- 1860). Тормыш юлы. Реаль тормыштан алынган татар хатын-кызларының матурлыгын сурәтләгән әсәрләре. Кереш.XIX йөзнең II яртысында (1861-1905) татарәдәбияты. Әдәбиятта мәгърифәтчелек реализмының формалашуы. Күренекле мәгърифәтчеләр һәм аларның эшчәнлеге. XIX йөзнең II яртысында татар поэзиясе. Поэзиягә мәгърфәтчелек идеяләренең тирән үтеп керүе. Дастан жанрының яңа биеклеккә күтәрелүе.	3	4	4	0	12
7.	Тема 7. Мифтахетдин Акмулланың (1831-1895) тормыш һәм иҗат юлы, шәхесе. Гали Чокрыйның (1826-1889) тормышы, әдәби мирасы, мәрсияләре. Яков Емельяновның (1843-1898) тормыш юлы, әдәби мирасы. Әхмәт Уразаев-Кормаши (якынча 1855-1883).	4	4	4	0	8

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

N	Разделы дисциплины / модуля	Семестр	Виды и часы контактной работы, их трудоемкость (в часах)			Самостоятельная работа
			Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
8.	Тема 8. XIX йөз татар прозасы. Әдәбиятта проза жанрының активлашуы һәм моның сәбәпләре. Заһир Бигиевнең (1870-1902) тормышы һәм иҗат эшчәнлеге. Өлүф (меңнәр) яки гүзәл кыз Хәдичә романы. Мавәраэннәһердә сәяхәт(1893)әсәренеңязылу тарихы.	4	4	4	0	8
9.	Тема 9. XIX йөзнең соңгы чирегендә әдәбиятта драма төре барлыкка килү.Габрахман Ильясиның (1856-1895) тормышы, әдәби-мәдәни эшчәнлеге. ФатихХалиди (1850-1923) әдип һәм тәрҗемәче	4	4	6	0	10
10.	Тема 10. Риза Фәхреддиннең (1859-1936) тормышы һәм мәдәни-гыйльми эшчәнлеге.	4	2	2	0	4
11.	Тема 11. Фатих Кәриминең (1870-1937) тормыш юлы һәм иҗаты. Закир Һадинең (1863-1933)тормыш юлы һәм иҗаты. Шакир Мөхәммәдевнең (1865-1923) тормышы, күпкырлы иҗаты. Йомгак. XIX йөз татар әдәбиятының (II яртысы) сан һәм сыйфат ягыннан үзгәреш кичерүе, яңа әдәби төр һәм жанрлар барлыкка килү. Чынбарлыкны чагылдыруда яңа казанышларга ирешү. Әдәби тел үсеше. Бу чор әдәбиятының татар әдәбияты тарихында тоткан урыны.	4	2	4	0	6
12.	Тема 12. Кереш. XXйөз башы әдәбиятының үсеш баскычлары. Проза	5	8	18	0	28
13.	Тема 13. XX йөз башында поэзия. XX йөз башында драматургия	5	8	18	0	28
14.	Тема 14. 1917-1940 еллар әдәбияты.Г.Ибраһимов (1887-1938). Тормыш юлы һәм иҗаты.	6	1	2	0	2
15.	Тема 15. Һ.Такташ, Ш.Усманов, Ф.Бурнаш иҗаты.	6	1	2	0	
16.	Тема 16. К.Тинчурин, Ш.Камал иҗаты.	6	1	2	0	2
17.	Тема 17. Т.Гыйззәт, К.Нәҗми иҗаты.	6	1	4	0	
18.	Тема 18. Бөек Ватан сугышы чоры әдәбияты.	6	1	4	0	2
19.	Тема 19. Ш.Маннур, Х.Туфан иҗаты.	6	1	4	0	
20.	Тема 20. И.Гази, Ф.Хөсни иҗаты. Г.Әпсәләмов, М.Әмир иҗаты. Ә.Еники, Г.Бәширов иҗаты.	6	2	2	0	2

N	Разделы дисциплины / модуля	Семестр	Виды и часы контактной работы, их трудоемкость (в часах)			Самостоятельная работа
			Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
21.	Тема 21. Кереш лекция. 1960-1985 нче еллар татар әдәбиятына гомуми күзәтү.	7	2	6	0	12
22.	Тема 22. Татар прозасына гомуми күзәтү.	7	4	8	0	12
23.	Тема 23. Гомәр Бәширов, Аяз Гыйләҗев, А.Расих иҗатларына гомуми күзәтү.	7	4	6	0	12
24.	Тема 24. Татар әдәбиятында тарихи тема. Нурихан Фәттахов, М.Хабибуллин	7	4	8	0	8
25.	Тема 25. Татар әдәбиятында авыл прозасы. М.Мәһдиев, Р.Төхфәтуллин, Э. Еники иҗатлары.	7	2	8	0	12
	Итого		88	152	0	228

4.2 Содержание дисциплины (модуля)

Тема 1. Х.Туфан, С.Хәким иҗатларына гомуми күзәтү.

Хәсән Туфан. Иҗатына күзәтү. "Ә үткәнгә хатлар бармыйлар", "Кармәт истәлекләре". Әсәрләрнең төп проблематикасы һәм яңалыгы.

Сибгат Хәким. Иҗатына күзәтү. "Гел кояшка карый тәрәзәләрем", "Башка берни дә кирәкми" шигырьләре. Әсәрләрдә туган якның бирелеше, аларда нечкә лиризм.С. Хәким - дистәләгән җырлар авторы. "Юксыну" (Ш. Мәҗитов музыкасы), "Фазыл чишмәсе", "Таң атканда" (халык көйләре), "Күңелем Ленин белән сөйләшә" (Х. Вәлиуллин музыкасы), "Башка берни дә кирәкми", "Кайда да йөрәктә" (М. Мозаффаров музыкасы), "Өзелгәнсең сиреньнән" (Н. Җиһанов музыкасы), "Бу кырлар, бу үзәннәрдә", "Кем уйлаган" (Җ. Фәйзи музыкасы), "Бер тауда ун чишмә" (Ә. Фәттах музыкасы) кебек җырлар халык арасында зур популярлык казандылар.

Тема 2. Кереш. Рун-уйгур язулы истәлекләр. Гарәп язулы истәлекләр. Болгар чоры әдәбияты. Алтын Урда чоры әдәбияты. Казан ханлыгы чоры әдәбияты. XV-XVI йөзләрдә иҗат иткән әдипләр.

М. Кашгарый, Й̧. Баласагунлы, Ә. Йүгнәки, ә. Ясәви, С. Бакырганый иҗатлары турында кыскача белешмә. Кол Гали. Кыйссаи Йосыф поэмасы. Рабгузый, Харәзми, М. Болгари, Ә. Үргәнчи әсәрләре. Х. Кятиб. Котб иҗаты. С. Сараиның тәрҗемәи хәле һәм иҗаты. Өмми Камал, Мөхәммәт Әмин, Кол Шәриф, Шәрифи иҗатлары турында кыскача белешмә. Мөхәммәдъярның тәрҗемәй хәле, иҗаты.

Тема 3. XVII йөз әдәбиятына күзәтү. XVIII йөз әдәбияты. Кереш. Курсның максаты, бурычлары, татар әдәбияты тарихында тоткан урыны, башка предметлар белән бәйләнеше. XIX йөзнең 1 яртысында татар поэзиясе. XIX йөзнең II яртысында (1861-1905) татар әдәбияты. Йомгак.

М. Колый иҗаты. Габдессәлам, Г. Мөслим, Әхмәдбик, Т. Ялчыгол. Г. Утыз Имәни. Тәрҗемәи хәле. Иҗатына гомуми күзәтү. XIX йөзнең 1 яртысында әдәбиятның нигездә шигъри характерда үсеше. Ә.Каргалый иҗатында дини суфыйчылык мотивларының дөньяви башлангыч белән үрелеп үсүе. Гомәр Мөхәммәт улы әсәрләренең татар әдәбиятына алып килгән яңалыгы. Һ.Салихов мәрсияләре. Ш.Зәкинең әхлакый сафлыкны идея итеп үзгәртүе. Г.Кандалыйның мәхәббәт җырчысы буларак алып килгән яңалыгы. К.Насыйри мәгърифәтче язучы, энциклопедик галим. XIX йөзнең 2 яртысында поэзия. Поэзиянең чынбарлыкка, халыкны борчыган мәсьәләләргә якынлыгы. Мәгърифәтчелек идеяләренең тормыштагы үзгәрешләргә бәйле рәвештә поэзиягә торган саен тирәнрәк үтеп керүе.

Тема 4. Кереш.Курсның максаты, бурычлары, татар әдәбияты тарихында тоткан урыны, башка предметлар белән бәйләнеше. XIX гасырның 1 яртысы (1800- 1860)татар әдәбиятына гомуми күзәтү. Әлегечорда иҗтимагый- тарихи вакыйгалар. XIX йөзнең 1 яртысында татар поэзиясе.

XIX йөзнең 1 яртысында әдәбиятның нигездә шигъри характерда үсеше. Ә.Каргалый иҗатында дини суфыйчылык мотивларының дөньяви башлангыч белән үрелеп үсүе. Гомәр Мөхәммәт улы әсәрләренең татар әдәбиятына алып килгән яңалыгы. Һ.Салихов мәрсияләре. Ш.Зәкинең әхлакый сафлыкны идея итеп үзгәртүе. Г.Кандалыйның мәхәббәт җырчысы буларак алып килгән яңалыгы. К.Насыйри мәгърифәтче язучы, энциклопедик галим. XIX йөзнең 2 яртысында поэзия. Поэзиянең чынбарлыкка, халыкны борчыган мәсьәләләргә якынлыгы. Мәгърифәтчелек идеяләренең тормыштагы үзгәрешләргә бәйле рәвештә поэзиягә торган саен тирәнрәк үтеп керүе.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Тема 5. Әбелмәних Каргалый (1782-1830)иҗаты. Тәрҗемәи хаҗи Әбелмәнихкитабындагы хикәятләрнең эчтәлеге. Шагыйрьнең әдәбиятка алып кергән яңалыгы. Һибәтулла Салихов (1794-1867) иҗаты. Башлангыч һәм житлек?кән чор иҗаты. Әсәрләрендә әхлак, тәрбия, шәхес һәм тирәлек мәсьәләре. Шәмсетдин Зәки (1821-1865). Тормыш юлы. Шәхес буларак үзенчәлекле яклары. Әсәрләренең сәнгатьчә эшләнеше. Баһавиның Бүз егет (1842) дастаны.

Һ.Салиховның Тәндә җаным шигыре, аның иҗтимагый яңгыраш алуы. Ш.Зәки карашларының каршылыклыгы. Г.Кандалый иҗатын чорларга бүлү.Һибәтулла Салихов (1794-1867) иҗаты. Беренче мәрсияләре. Тел-стиль һәм идея-художество үзенчәлекләре.

Шәмсетдин Зәки (1821-1865). Тормыш юлы. Иҗатында суфыйчылык мотивлары. Әсәр-ләренең сәнгатьчә эшләнеше. Баһавиның Бүз егет (1842) дастаны.

Тема 6. Габделҗаббар Кандалый (1797- 1860). Тормыш юлы. Реаль тормыштан алынган татар хатын-кызларының матурлыгын сурәтләгән әсәрләре. Кереш.XIX йөзнең II яртысында (1861-1905) татарәдәбияты. Әдәбиятта мәгърифәтчелек реализмының формалашуы. Күренекле мәгърифәтчеләр һәм аларның эшчәнлеге. XIX йөзнең II яртысында татар поэзиясе. Поэзиягә мәгърфәтчелек идеяләренең тирән үтеп керүе. Дастан жанрының яңа биеклеккә күтәрелүе.

Габделҗаббар Кандалый (1797- 1860). Рисалаи-р-иршад, Кыйссаи Ибраһим Әдһәм поэмаларында борынгы татарәдәбияты мотивлары.XIX гасырның икенче яртысында төп иҗат методы буларак мәгърифәтчелек реализмының урнашуы. Язучыларның иҗат принциплары: милләтнең бүгенгесен һәм киләчәген кайгырту, аны бербөтен итеп карау һ.б.

Тема 7. Мифтахетдин Акмулланың (1831-1895) тормыш һәм иҗат юлы, шәхесе. Гали Чокрыйның (1826-1889) тормышы, әдәби мирасы, мәрсияләре. Яков Емельяновның (1843-1898) тормыш юлы, әдәби мирасы. Әхмәт Уразаев-Кормаши (якынча 1855-1883).

Гали Чокрыйның (1826-1889) Шәмгыз-зыя әсәре. Мәдхе Казан, Фосуле әрбага җыентыклары. Хаҗнамә әсәре. Әдәбиятка алып кергән яңалыгы.

Яков Емельяновның (1843-1898) тормышны реалистик детальләрдә сурәтләве. Әдипнең рус поэзиясенә мөрәҗәгать итүе. Поэзиясенең үзенчәлекле сыйфатлары: теленең халыкчанлыгы, гади, ачык булуы. Шагыйрьнең татар поэзиясендә тоткан урыны.

Әхмәт Уразаев-Кормаши (якынча 1855-1883). Иҗатында романтик мәхәббәт сюжетына нигезләнгән дастан-кыйсса жанры үсеше. Кыйссаи Бүз егет, Кыйссаи Таһир илә

Зөһрә әсәрләре һәм андагы сурәтләү чаралары.

Тема 8. XIX йөз татар прозасы. Әдәбиятта проза жанрының активлашуы һәм моның сәбәпләре. Заһир Бигиевнең (1870-1902) тормышы һәм иҗат эшчәнлеге. Өлүф (меңнәр) яки гүзәл кыз Хәдичә романы. Мавәраэннәһердә сәяхәт(1893)әсәренеңязылу тарихы.

XIX гасырның икенче яртысында төп иҗат методы буларак мәгърифәтчелек реализмының урнашуы. Язучыларның иҗат принциплары: милләтнең бүгенгесен һәм киләчәген кайгырту, аны бербөтен итеп карау һ.б. К.Насыйриның гыйльми мәгърифәтчелек һәм әдәби тәрҗемәчелек эшчәнлеге. Ярым журнал характерындагы еллык календарьлары. М.Акъегетнең Хисаметдин менла әсәренең жанры турында бүгенге фәндәге фикерләр. Ф.Кәрими әсәрләрендә уку-укыту проблемаларының урын алуы. Р.Фәхретдин әсәрләрендә гаилә әхлагы.

Тема 9. XIX йөзнең соңгы чирегендә әдәбиятта драма төре барлыкка килү.Габрахман Ильясиның (1856-1895) тормышы, әдәби-мәдәни эшчәнлеге. ФатихХалиди (1850-1923) әдип һәм тәрҗемәче

XIX йөзнең соңгы чирегендә әдәбиятта драма төре барлыкка килү. Соңарып формалашу сәбәпләре. Беренче театр пьесаларының үз чоры өчен әһәмияте. Театр эшенә хәзерлекчараларытурында рус матбугаты. Милли театрның драматургия үсешендәге роле.

Габрахман Ильясиның (1856-1895). Бичаракыз(1887)пьесасының сюжеты. Анда яңалыкһәм искелек көрәше. Хатын-кызазатлыгыпроблемасы. ФатихХалиди (1850-1923) әдип һәм тәрҗемәче Рәддебичаракыз(1881)әсәрендәхатын-кыз бәхете мәсьәләсе. Әдипнең башка әсәрләре: Морат Сәлимов, Мәхрүсәханым һ.б. Бәхетсезегет. Авторы билгесез Комедия Чистайда әсәре.

Тема 10. Риза Фәхреддиннең (1859-1936) тормышы һәм мәдәни-гыйльми эшчәнлеге.

Риза Фәхреддиннең (1859-1936) белем-тәрбия, әхлак, тарих мәсьәләләренә караган һәм био-биографик характердагы күптомлык Асар (Эзләр) һ.б. хезмәтләре. Сәлимә, яки Гыйффәт (1898) повестенда әһәмиятле мәсьәләләр күтәрелү. Әсма, яки Гамәл вә җәза (1903) повесте. Күтәрелгән мәсьәләләрнең, геройлар язмышының мәгърифәтчелек идеологиясе кысаларында хәл ителүе. Р. Фәхреддин иҗатының әһәмияте.

Тема 11. Фатих Кәриминең (1870-1937) тормыш юлы һәм иҗаты. Закир Һадинең (1863-1933)тормыш юлы һәм иҗаты. Шакир Мөхәммәдевнең (1865-1923) тормышы, күпкырлы иҗаты. Йомгак. XIX йөз татар әдәбиятының (II яртысы) сан һәм сыйфат ягыннан үзгәреш кичерүе, яңа әдәби төр һәм жанрлар барлыкка килү. Чынбарлыкны чагылдыруда яңа казанышларга ирешү. Әдәби тел үсеше. Бу чор әдәбиятының татар әдәбияты тарихында тоткан урыны.

Мәгърифәтчелек прозасы формалашу. Кысалы кыйсса турында төшенчә. Тәрҗемә эшенең киңәюе (К.Насыйри, В. Радлов һ.б. эшчәнлеге). МусаАкъегетзадәнең (1864-1923) тормыш һәм иҗат юлы. Хисаметдин менла(1886) әсәре. Аның жанры (повесть-роман) турында бүгенге фәндәге карашлар. Күтәрелгән төп мәсьәләләр: шәхес иреге һәм милләт мәнфәгате, гаилә тәрбиясе һәм мәдрәсәдә укыту; халыкчанлык идеясе. Романныңкомпозициясеһәм сюжеты. Татар әдәбиятындаберенчереалистик роман буларакәһәмияте. Заһир Бигиевнең (1870-1902) Зур гөнаһлар (Гөнаһе кәбаир, (1890) романы. Әсәрнең сәнгатьчә эшләнеше. Мавәраэннәһердә сәяхәт(1893)әсәренең язылу тарихы. Сәяхәт-намәдәиҗтимагый, мәдәни, милли, дини, сәяси, әхлакый мәсьәләләрнең куелышы. Әлегәчә табылмаган әсәрләре.

Тема 12. Кереш. XXйөз башы әдәбиятының үсеш баскычлары. Проза

XX йөз башы әдәбияты тарихында проза үсешенең ике баскычы: 1) 1885-1905 еллар; 2)унынчы еллар прозасы. Г.Исхакый - прозаик, драматург, публицист. Ф.Әмирхан иҗатындагы сатира, аналитик психологизм, татар зыялы яшьләр образы. Журналистлык эшчәнлеге. Ш.Камал хикәяләр атасы, иҗатындагы психологизм. Г.Ибраһимов иҗатының чорларга бүленеше. М.Гафури прозасында гади халык тормышы.

Г.Исхакый иҗатын чорларга бүлү. Ф.Әмирхан сатирасы. Ш.Камал хикәяләрендә тормыш гаделсезлеге. Г.Ибраһимовның унынчы еллар иҗатында яңа сыйфат үзгәрешләре: Яз башы(1910), Диңгездә(1911), һ.б. хикәяләре. Әдипнең күләмле әсәрләре. М.Гафури әсәрләрендәге социаль каршылык.

Тема 13. XX йөз башында поэзия. XX йөз башында драматургия

1905 ел революциясенең поэзиягә йогынтысы. Мәгърифәтчелек идеяләренең гражданлык хисләре белән үрелеп бирелүе. Г.Тукайның тормыш юлы; башлангыч чор иҗаты. Казан чоры иҗаты. С.Рәмиев романтик шагыйрь. 1908 еллар иҗатында яңа сыйфат үзгәрешләре. Дәрдемәнднең фәлсәфи лирикасы, шигырьләрендәге мәгънәви тирәнлек. Н.Думави шигырьләрендә экспрессионистик сурәтлелек. Ш.Бабич поэзиясендә халык һәм шагыйрь, милләт язмышы. Тукайның гражданлык лирикасы, социаль мотивлар (Мужик йокысы, Милләт); иҗатының тематик киңлеге. Дәрдемәнд иҗатында яшәү һәм үлем, гомер агышы, билгесезлек турында уйланулар. Ш.Бабич иҗатында юмор һәм сатира; шигъриятендә лирик герой, үзенчәлекләре. Беренче драма һәм комедияләрдә мәгърифәтчелек әдәбияты идеяларенең чагылышы. Драматургия үсешенә милли профессиональ театрның барлыкка килүенең йогынтысы. Комедия жанрының активлашуы. Сатирик комедия, водевиль кебек яңа формалар барлыкка килү. Г.Камал әсәрләре. М.Фәйзи, Галиябану.

Тема 14. 1917-1940 еллар әдәбияты.Г.Ибраһимов (1887-1938). Тормыш юлы һәм иҗаты.

1917елгы октябрь инкыйлабы, гражданнар сугышы. Бу чор әдәбиятының сәнгатьчә үзенчәлекләре. Шигъриятнең активлыгы. Кешелеклелек һәм сыйнфыйлык төшенчәләренең үзара мөнәсәбәте. Бу күренешнең дәүләт идеологиясе булып әверелүе, әдәбиятка көчләп тагылуы һәм шуның нәтиҗәсе буларак, сүз сәнгатенең табигый үсеше тоткарлануы.

Г.Ибраһимовның тормышы, иҗтимагый-сәяси эшчәнлеге. 1917елдан соңгы әсәрләрендә сыйнфыйлык. Безнең көннәр романында XX йөз башы татар тормышының эпик колачлылыгы. Тирән тамырлар, Кызыл чәчәкләр әсәрләрендәге сыйнфый көрәш. Әсәрләрендәге ике планлылык. Казакъ кызы романында Россия сәясәтенең казах тормышына йогынтысын, шуның нәтиҗәсе буларак күчмә кабиләләр арасындагы традицияләрнең җимерелүен күрсәтү.

Мәҗит Гафури. 1917 нче еллар инкыйлабыннан соң иҗтимагый-эстетик карашларында үзгәрешләр. Чор вакыйгаларын иҗатында чагылдырып баруы. Прозада үткәннәргә мөрәҗәгать. Иҗатында тема байлыгы. Драматургия һәм татар опера сәнгате үсешенә керткән өлеше.

Кара йөзләр повестында психологик анализ остасы буларак ачылуы. Повестьта яшьләрнең фаҗигасен китереп чыгарган сәбәпләр.Г.Ибраһимов, М.Гафури әсәрләре

Гражданнар сугышы һәм әдәбият. Вульгар социологизм. Илне индустрияләштерү, дингә каршы көрәш, яшьләрнең яңа тормыш өчен көрәш алып баруларын сурәтләүнең катгый таләп итеп куелуы.

Тема 15. Һ.Такташ, Ш.Усманов, Ф.Бурнаш иҗаты.

Әсәрләрендәге романтизм, үз шигъри мәктәбен туды

Һ.Такташ иҗатын чорларга бүлеп карау руы.

Газраилләр, Күктән сөрелгәннәр, Җир уллары трагедиясендә иҗтимагый чынбарлыкны символик сурәтләр аша тасвирлавы, тормыштагы гаделсезлекләр белән килешмәвенең чагылуы.

Рәсми сәясәт куйган таләпләрнең шагыйрь иҗатына булган тискәре йогынтысы. Иҗатының икенче чоры. Такташ үлде, Син дә үл инде шигырьләренең манифестик рухы. Гасырлар һәм минутлар поэмасында Ленин образы. Мокамай, Алсу, Сыркыды авылы әсәрләрендә кеше һәм җәмгыять мөнәсәбәтләре.

Язучы, драматург һәм җәмгыять эшлеклесе Ш.Усмановның тормыш һәм көрәш юлы. Революциягә һәм әдәбиятка мөнәсәбәте. Канлы көннәрдә, Ил кызы, Легион юлы әсәрләрендә гражданнар сугышы һәм кеше язмышы мәсьәләләре.

Ф.Бурнашның тормыш юлы, иҗтимагый - сәяси эшчәнлеге. Поэмалар шагыйре буларак танылуы һәм аларның тематикасы. Иҗатының романтик рухы. Камали карт,Ялгыз Ярулла комедияләрендә яңалык тарафдары буларак чыгыш ясавы.

Һ.Такташ, Ш.Усманов, Ф.Бурнаш әсәрләре. Һ.Такташ иҗатында романтизм. Иҗатының икенче чоры, аның үзенчәлекләре. Драматург, шагыйрь Ф.Бурнаш. Поэмаларының тематикасы һәм сәнгатьчә эшләнеше. Ш.Усманов язучы, драматург һәм җәмәгать эшлеклесе. Канлы көннәрдә, Легион юлы, Ил кызы, Краском мәхәббәте әсәрләрендә гражданнар сугышы һәм кеше язмышы мәсьәләсе.

Тема 16. К.Тинчурин, Ш.Камал иҗаты.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

К.Тинчуринның комедия остасы буларак танылуы. Октябрь инкыйлабыннан соң татар профессиональ театрын үстерүдәге өлеше. Американ,Җилкәнсезләр, Хикмәтле доклад комедияләре.

Зәңгәр шәл, Казан сөлгесе, Кандыр буе, Ил музыкаль драмалары, аларның проблематикасы, сәнгатьчә эшләнеше. Иҗатына вульгар социологизмның тәэсире.

Ш.Камалның Матур туганда романы. Әдипнең матурлык төшенчәсен сыйнфыйлык аша аңларга омтылышы. Акчарлакларның дәвамы буларак Таң атканда романы. Рәсми идеология тәэсире нәтиҗәсендә әсәрнең йомшак булуы. Сәхнә әсәрләренең проблематикасы.

Тема 17. Т.Гыйззәт, К.Нәҗми иҗаты.

Нәҗми (1901-1957) иҗаты Т.Гыйззәт иҗатының үсеш этаплары. Пьесаларында инкыйлабка кадәрге татар авылы тормышының бирелеше, татар крестьяннары хәлен тарихи дәвамлылыкта күрсәтү. Ташкыннар трилогиясендә Биктимер һәм Аюхановлар гаиләсе аша сыйнфый каршылыкны күрсәтү. Кави Нәҗминең ортадоксаль пролетариат әдәбияты тарафдары булып формалашуы. Кояшлы яңгыр, Якты сукмак, Яр буенда учаклар повестьларында чынбарлыкның берьяклы сурәтләнеше. Т.Гыйззәтнең Ташкыннар трилогиясе. Өлешләрнең аерым һәм трилогиянең тулаем проблематикасы. К.Нәҗминең Кояшлы яңгыр, Якты сукмак әсәрләрендә чынбарлыкның берьяклы сурәтләүе.

Тема 18. Бөек Ватан сугышы чоры әдәбияты.

Бөек Ватан сугышы елларында татар халкының фронтта һәм тылда күрсәткән батырлыгы. Сугыш елларында әдәбиятның роле, аның алдына куелган бурычлар. Сүз сәнгатенең кешедә матурлыкка омтылыш тәрбиялисе урында чиксез нәфрәт уятырга хезмәт итә башлавы. Әдәби төрләрдән поэзиянең активлашуы. Ф.Кәримнең (1909-1945) 1922-1927еллардагы башлангыч чор иҗатында романтика. Сталин лагерьларындагы (1937-1941) иҗаты, сугыш чоры лирикасында кырыс чынбарлык күренешләре, яшәү һәм үлем фәлсәфәсе турында уйланулары.

Муса Җәлилнең (1906-1944) тормышы һәм иҗаты. Гражданнар сугышы елларындагы башлангыч чор иҗатында романтика. 30-нчы еллар ахырында лиризмның тирәнәюе.

Шагыйрьнең сугыш чоры иҗаты. Фронт шигырьләренең тематикасы һәм поэтикасы. Бөек Ватан сугышы чоры әдәбияты. М.Җәлил, Ф.Кәрим иҗаты. М.Җәлилнең әсрлек шартларындагы шигъри һәм гражданлык батырлыгы. Җырларым, Ышанма, Кичер илем, Кошчык, Ирек әсәрләрендә автор образы, аның рухи көче гәүдәләнү. Ф.Кәримнең проза әсәрләре.

Тема 19. Ш.Маннур, Х.Туфан иҗаты.

Хәсән Туфан (1900-1981): гүзәл гамьле иҗат. Ш.Маннурның беренче шигъри тәҗрибәләре. Хезмәт пафосын һәм социалистик ярышны гәүдәләндергән Колчеданлы таулар итәгендә, Чуен ташкыннар, Бетончылар җыры поэмалары. Ватан сугышы чоры лирикасында яшәү, тормыш, сөю турында уйланулар. Муса романында герой шагыйрь образын беренчеләрдән булып тасвирлавы. Х.Туфанның катлаулы һәм фаҗигале тормыш юлы. Башлангыч чор иҗатындагы Зәңгәр бүре, Еллар чигәсендә, Урал эскизлары, Ике чор арасында, Башлана башлады, Бибиевлар поэмаларында искелек белән яңалык көрәшен бирү. Шагыйрьнең тоткынлык лирикасының фәлсәфи эчтәлеге, тематик киңлеге (Үзеңә бүләе итәсе иде, Агыла да болыт агыла һ.б.). Сурәтле фикерләвендә үзгәрешләр, сугыш темасына тоткын шагыйрь карашы (Гөлләр инде яфрак яралар, Моабитны күрдем төшемдә һ.б.). Ш.Маннур, Х.Туфан әсәрләре Ш.Маннурның Җир-әнкәнең сылу кызы (1953-1956) шигъри повестенда мотивлар. Муса (1964) романында герой шагыйрь образы. Х.Туфанның 60еллар иҗатында иҗтимагый фәлсәфи лириканың көчәюе. (Еллар, ахры, байтак үткәннәр, Сәлам сиңа, тормыш, Кармәт истәлекләре һ.б.).

Тема 20. И.Гази, Ф.Хөсни иҗаты. Г.Әпсәләмов, М.Әмир иҗаты. Ә.Еники, Г.Бәширов иҗаты.

Сугыштан соңгы татар прозасында тематиканың киңәюе, зур күләмле, киң колачлы әсәрләр иҗат ителүе. И.Газинең беренче иҗат тәҗрибәләре. Бөек Ватан сугышы чоры иҗатында үзгәрешләр, персонажларның эчке дөньяларын тасвирлауга игътибар арту (Алар өчәү иде, Якташһ.б.). Г.Әпсәләмовның әдәби юнәлешен билгеләүдә Бөек Ватан сугышының роле. Чынбарлык биргән каһарманнарны әдәби образлар дәрәҗәсенә күтәргән күләмле романнары (Газинур, Мәңгелек кеше). Бер гаиләнең тарихи эволюциясе аша эшчеләр тормышын сурәтләгән Сүнмәс утлар романы. М.Әмирнең башлангыч чор иҗаты (1928-1930). Безнең авыл кешесе, Агыйдел әсәрләренең идея-тематик эчтәлеге, яшьләр образы аша бирелгән заман каршылыгы. М.Әмир драматургиясендә сугыш темасы. Онытылмас еллар трилогиясендә татар иҗтимагый тормышының эпик колач белән сурәтләнүе. Язучы күтәргән милли мәсьәләләр.

Ф.Хөсни хикәяләр остасы. Йөзек кашы повестындагы төп герой Айдарның үзенчәлекле характеры. Утызынчы ел романы. Шәхси язмышларны социаль вакыйгалар белән бәйләп, яшерен хакыйкатьне бирергә омтылышы. Җәяүле кеше сукмагында кеше язмышын тормыш катлаулылыгында тасвирлавы.

Тема 21. Кереш лекция. 1960-1985 нче еллар татар әдәбиятына гомуми күзәтү.

Татар әдәбиятының элекке чорлардан килгән традицияләрен жанрлар, тема - проблемалар һәм әдәби-сәнгать чаралары ягыннан дәвам итү. Илдәге сәяси-иҗтимагый үзгәрешләргә бәйле яңарыш-демократик карашларның активлашуы; дөньяга карашның идеологик бәйлелектән арына баруы; шәхес һәм җәмгыять мөнәсәбәтләрендә конкрет кеше мәнфәгатен алга куеп иҗат итү. Жанрлар төрлелеге, фән һәм сәнгать үсешенең тәэсире, үзара йогынты ясаулары, бу чорны тарих үсешенең бер этабы дип бәяләү. Яңа традицияләр формалашу.

Тема 22. Татар прозасына гомуми күзәтү.

Бөек Ватан сугышына багышланган әсәрләрдә татар ир-егетләренең яу кырындагы язмышларын киң, тулы һәм конкрет итеп тасвирлау. Ә.Еникиның Без дә солдатлар идек(1971), Х.Камаловның һәркемнең гомере бер генә(1975), Безне өйдә көтәләр(1985), М.Мәһдиевнең Кеше китә - җыры кала (1978), М.Юнысның Шәмдәлләрдә генә утлар яна(1979) әсәрләре. Татарстанда, илдә барган үзгәрешләрне - нефть табылу, Камаз һәм яңа шәһәрләр төзелү Һ.б.- тасвирлауны максат итеп кую. Г.Ахуном Хәзинә(1962)), Хуҗалар(1968), Э.Касыймов "Томан аша"(1968). "һаваларда тургай"(1973), Ә.Баянов "Ут һәм су"(1971), Ш.Бикчурин "Каты токым"(1972) романнары.Тарих һәм хәзерге заман белән бәйләнгән темалар һәм мәсьәләләр.Татар халкының үткәндәге иҗтимагый-рухи тормышын, тарихым яктыртуда Н.Фәтгах Итил суы ака торур(1969), Сызгыра торган уклар (1982)), М.Хәбибуллин Кубрат хан(1984) һ.б. романнарының әһәмияте.

Тема 23. Гомәр Бәширов, Аяз Гыйләҗев, А.Расих иҗатларына гомуми күзәтү.

Гомәр Бәширов (1901-1999) Г.Бәшировның озын һәм катлаулы тормышы, иҗат юлы. Беренче иҗат тәҗрибәләре, журналист һәм язучы буларак формалашуы. Беренче хикәяләрендә (Канлы бармаклар, Соңгы сугыш) авылдагы сыйнфый көрәш чагылышы. Сиваш повестендә гражданнар сугышы вакыйгаларын татар сугышчылары образлары аша ачарга омтылыш. Язучы иҗатында сугыш темасының үзенчәлекле чагылышы. Бу еллардагы авыл тормышын, халыкның фидакарь хезмәтен чагылдырган Намус романы, әсәрдә сугыш елларныда хатын кызларның авыр хезмәтенең, илгә тугрылыгының чагылышы. Әдәби тәнкыйтьнең әсәргә үз чорындагы һәм хәзерге бәясе.

Г.Бәширов иҗатында авыл темасының төрле яклы чагылышы. Туган ягым яшел бишек әсәрендә туган җир, туган туфракка мәхәббәтнең автобиографик чагылышы, халык тормышының, гореф-гадәтләрнең, күркәм традицияләренең язучының үз кичерешләре аша гәүдәләнеше үзенчәлеге.АЯЗ ГЫЙЛӘҖЕВ (1928-1992) Әдипнең гыйбрәтле һәм катлаулы тормыш юлы турында белешмә, Беренче әсәрләреннән үк кырыс реализм, үзенчәлекле сурәтләү алымнары. Өч аршын җир(1962), Зәй энҗеләре(1963), Үги ВН| яфраклары(1964), Язгы карваннар(1972), Мәхәббәт һәм нәфр.м турында хикәят(1973) әсәрләрендә шәхеснең катлаулы рухи дөньясын образлы итеп бирүе, әдәп-әхлак мәсьәләләрен фәлсәфи яссылым.I гәүдәләндерүгә омтылышы. Өч аршын җир повестының ӘД90М хәрәкәткә алып килгән яңалыгы.Җомга көн кич белән(1979) повестының сюжет һәм композиция үзенчәлекләре. Балта кем кулында(1989), Йөгез, бер дога(1993) романнарында җәмгыятьтәге гаделсезлекләргә һәм шәхес ирМН чикләүләргә, һәртөрле тыюларга каршы юнәлдерелгән пафосның әдәби-публицистик планда гәүдәләнеше

А. РАСИХ (1916-1996) Тормышы һәм иҗат юлы. Әдәбияттагы тәүге адымнары. Сатирик хикәяләр белән танылуы. Сугыш чоры хикәяләрендә кеше рухының олылыгына, ныклыгына, матурлыгына дан җырлау."Дошман тылында"(1943), "Сагынылган мәхәббәт"(1944) хикәяләре, Бәхет орлыклары(1945) маҗаралы повесте.

Дустым Мансур(1955), Язгы авазлар(1963), Ике буйдак(1965), Сынау(1978), Каһарманнар юлы(1965), Ямашев(1968-1981) романнары әдипнең иҗат активлыгын һәм гематик колачын чагылдырган әсәрләр. Әдипнең мәгънәле фикер, рациональлек, фәннилеккә нигезләнгән үзенчәлекле стиле.Елларны чигерсәм(1990) исемле, тәмамланып җитмәгән автобиографик әсәре. Шуңа кергән Ишан оныгы повестеның әдәби эшләнеше һәм анда куелган иҗтимагый проблемалар.

Тема 24. Татар әдәбиятында тарихи тема. Нурихан Фәттахов, М.Хабибуллин

М. Хәбибуллин (1927). Язучының тормышы һәм эшчәнлеге. Төрле һөнәр ияләренең рухи-әхлакый йөзләрен ачуга багышланган Икмәк кадере, Тау белән тау очрашмаса да(1970); сугыштан соңгы авыр авыл тормышын сурәтләгән Чоңгыллар(1973), Сулар үргә акса да (1982) повесть һәм романнары... М.Хәбибуллин романнарында гомумкешелек һәм конкрет-тарихи моментлар. Татар трагедиясе һәм дәүләтчелек турындагы якты сагыш темасы. Әсәрләрдә гуманизм төшенчәсенең Татар иле хыяллары белән бәйләнеше. Кубрат хан романында вакыт проблемасы. Кубрат хан, Илчегә үлем юк, Сөембикә ханбикә һәм Иван Грозный әсәрләрендә акыллы, гадел хан, патша, аның халкының киләчәге, дәүләтенең бөтенлеге, иминлеге өчен җаваплылыгы мәсьәләсе, төрки дәүләтләрнең бердәмлеге, бөтенлеге, тынычлыгы өчен көрәшүче гуманист герой образы. М.Хәбибуллин Романнарының тарихи тематикасы һәм аларның бүгенге тормыш белән бәйләнеше. Н. Фәттах (1928-2005) Күренекле прозаик, татар әдәбиятында тарихи роман жанрына нигез салучыларның берсе, драматург, публицист Нурихан Фәттахның гормыш юлы һәм иҗат этаплары.Сезнеңчә ничек??(1956), Бала күңеле далада(1962), Мөдир Саҗидә(1968) әсәрләрендә заман сулышының чагылышы. Кырык дүртнең май аенда(1965), Кичү(1956-1990) әсәрләрендә заман, шәхес һәм җәмгыять проблемаларының үткен куелышы. Татар халкының ерак үткәнен тасвирлаган Итил суы ака торур(1969), Сызгыра торган уклар(1977-1985), романнарында Кол Гали(1972) трагедиясендә күтәрелгән мәсьәләләрнең мөһимлеге, әсәрләрнең әдәби эшләнеше.

Тема 25. Татар әдәбиятында авыл прозасы. М.Мәһдиев, Р.Төхфәтуллин, Э. Еники иҗатлары.

МӨХӘММӘТ МӘҺДИЕВ (1930-1995) Күренекле шәхес, язучы, әдәбият галиме, публицист, педагог Мөхәммәт Мәһдиевның тормышы һәм иҗат юлы. Әдәбиятта беренче адымнары."Без - кырык беренче ел балалары"(1968) повестенің, Фронтовиклар"(1972) романының тематик һәм эстетик яңалыклары, педагоглар һәм яшьләр образларының үзенчәлекле яктыртылышы.Авыл һәм аның кешеләре тормышының сугышка кадәр, сугыш чорында һәм сугыштан соңгы елларда гәүдәләнеше ("Каз канатлары"(1975), "Кеше китә - җыры кала"(1978), "Исәнме, Кәшфи абый"(1982) һ.б.).Төрле жанр билгеләрен бергә кушкан, яңа типтагы, эссе рәвешендәге әсәрләрне иҗат итү (("Торналар төшкән җирдә"(1979), Бәхилләшу"(1987).) Әсәрләрдә автор образының роле.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Ә.ЕНИКИ (1909-2000) Тормыш һәм иҗат юлы. Әдәбиятка килү юлындагы беренче тәҗрибәләре. Ватан сугышы чоры хикәяләрендә образлармы гәүдәләндерүдә психологизм һәм лиризм. Сугыш чынбарлыгын кеше рухында, табигате-холкында драматик һәм фаҗигале гәүдәләндерелгән Бала(1941), Ана һәм кыз(1942), Бер генә сәгатькә(1942), Тауларга карап(1948), Кем җырлады(1956) һ.б. хикәяләре. Тормыш күренешләрен һәм кеше характерларын сурәтләүдл психологик тирәнлеккә омтылу, төрле катлаулы мөнәсәбәтләрне реалистик рухта яктырту (Туган туфрак(1959), Матурлык(1964). Шаяру(1955), Җиз кыңгырау, Тынычлану (1978) һ.б.). Саз чәчәге(1955), Рәшә(1962), Гөләндәм туташ хатирәсе(1975) әсәрләрендә геройлар күңелен ачу осталыгы, фәлсәфи фикерләрнең тирәнлеге, стиль төсмерләренең байлыгы.Истәлекләр аша иҗтимагый-социаль хәрәкәтне чагылдыр! им Соңгы китап(1985) әсәренең әһәмияте.

Р. ТӨХФӘТУЛЛИН (1924-1994) татар прозасындагы лирик агымның күренекле вәкиле. Тормыш күренешләрен реалистик һәм романтик сурәтләрнең үрелеше ярдәмендә чагылдырган үзенчәлекле стиле.

5. Перечень учебно-методического обеспечения для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (модулю)

Самостоятельная работа обучающихся выполняется по заданию и при методическом руководстве преподавателя, но без его непосредственного участия. Самостоятельная работа подразделяется на самостоятельную работу на аудиторных занятиях и на внеаудиторную самостоятельную работу. Самостоятельная работа обучающихся включает как полностью самостоятельное освоение отдельных тем (разделов) дисциплины, так и проработку тем (разделов), осваиваемых во время аудиторной работы. Во время самостоятельной работы обучающиеся читают и конспектируют учебную, научную и справочную литературу, выполняют задания, направленные на закрепление знаний и отработку умений и навыков, готовятся к текущему и промежуточному контролю по дисциплине.

Организация самостоятельной работы обучающихся регламентируется нормативными документами, учебно-методической литературой и электронными образовательными ресурсами, включая:

Порядок организации и осуществления образовательной деятельности по образовательным программам высшего образования - программам бакалавриата, программам специалитета, программам магистратуры (утвержден приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 5 апреля 2017 года №301)

Письмо Министерства образования Российской Федерации №14-55-996ин/15 от 27 ноября 2002 г. "Об активизации самостоятельной работы студентов высших учебных заведений"

Устав федерального государственного автономного образовательного учреждения "Казанский (Приволжский) федеральный университет"

Правила внутреннего распорядка федерального государственного автономного образовательного учреждения высшего профессионального образования "Казанский (Приволжский) федеральный университет"

Локальные нормативные акты Казанского (Приволжского) федерального университета

6. Фонд оценочных средств по дисциплине (модулю)

Фонд оценочных средств по дисциплине (модулю) включает оценочные материалы, направленные на проверку освоения компетенций, в том числе знаний, умений и навыков. Фонд оценочных средств включает оценочные средства текущего контроля и оценочные средства промежуточной аттестации.

В фонде оценочных средств содержится следующая информация:

- соответствие компетенций планируемым результатам обучения по дисциплине (модулю);
- критерии оценивания сформированности компетенций;
- механизм формирования оценки по дисциплине (модулю);
- описание порядка применения и процедуры оценивания для каждого оценочного средства;
- критерии оценивания для каждого оценочного средства;
- содержание оценочных средств, включая требования, предъявляемые к действиям обучающихся, демонстрируемым результатам, задания различных типов.

Фонд оценочных средств по дисциплине находится в Приложении 1 к программе дисциплины (модулю).

7. Перечень литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)

Освоение дисциплины (модуля) предполагает изучение основной и дополнительной учебной литературы. Литература может быть доступна обучающимся в одном из двух вариантов (либо в обоих из них):

- в электронном виде - через электронные библиотечные системы на основании заключенных КФУ договоров с правообладателями;
- в печатном виде - в Научной библиотеке им. Н.И. Лобачевского. Обучающиеся получают учебную литературу на абонементе по читательским билетам в соответствии с правилами пользования Научной библиотекой.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Электронные издания доступны дистанционно из любой точки при введении обучающимся своего логина и пароля от личного кабинета в системе "Электронный университет". При использовании печатных изданий библиотечный фонд должен быть укомплектован ими из расчета не менее 0,5 экземпляра (для обучающихся по ФГОС 3++ - не менее 0,25 экземпляра) каждого из изданий основной литературы и не менее 0,25 экземпляра дополнительной литературы на каждого обучающегося из числа лиц, одновременно осваивающих данную дисциплину.

Перечень основной и дополнительной учебной литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля), находится в Приложении 2 к рабочей программе дисциплины. Он подлежит обновлению при изменении условий договоров КФУ с правообладателями электронных изданий и при изменении комплектования фондов Научной библиотеки КФУ.

8. Перечень ресурсов информационно-телекоммуникационной сети "Интернет", необходимых для освоения дисциплины (модуля)

Библиотека учебной и научной литературы - http://sbiblio.com/biblio

Персональный помощник педагога - http://pedsovet.org

Фестиваль педагогических идей ? Открытый урок? - http://festival.1september.ru

9. Методические указания для обучающихся по освоению дисциплины (модуля)

Вид работ	Методические рекомендации
лекции	Важно внимательно слушать лектора, отмечать наиболее существенную информацию и кратко записывать ее в тетрадь. Сравнивать то, что услышано на лекции с прочитанным и усвоенным ранее, укладывать новую информацию в собственную, уже имеющуюся, систему знаний. По ходу лекции важно подчеркивать новые термины, устанавливать их взаимосвязь с понятиями, научиться использовать новые понятия в процессе обучения.
практические занятия	Зная тему практического занятия, необходимо готовиться к нему заблаговременно. Для этого необходимо изучить лекционный материал, соответствующий теме занятия и рекомендованный преподавателем материал из учебной литературы. А также выполнить все задания, которые были предложены для самостоятельного выполнения на предыдущей лекции или практическом занятии.
самостоя-тельная работа	Приступая к самостоятельной работе, необходимо получить следующую информацию: - цель изучения конкретного учебного материала; - место изучаемого материала в системе знаний, необходимых для формирования специалиста; - перечень знаний и умений, которыми должен овладеть студент; - порядок изучения учебного материала; - источники информации; - наличие контрольных заданий; - форма и способ фиксации результатов выполнения учебных заданий; - сроки выполнения самостоятельной работы.
экзамен	При подготовке к экзамену необходимо - опираться на источники, которые разбирались на семинарах в течение семестра; - необходимо систематизировать, запомнить учебный материал, научиться применять его на практике (в процессе лингвистического анализа). Каждый экзаменационный билет содержит три вопроса.
зачет	При подготовке к зачету необходимо - опираться на источники, которые разбирались на семинарах в течение семестра; - необходимо систематизировать, запомнить учебный материал, научиться применять его на практике (в процессе лингвистического анализа). Каждый экзаменационный билет содержит три вопроса.
зачет с оценкой	При подготовке зачет с оценкой необходимо - опираться на источники, которые разбирались на семинарах в течение семестра; - необходимо систематизировать, запомнить учебный материал, научиться применять его на практике (в процессе лингвистического анализа). Каждый экзаменационный билет содержит три вопроса.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

10. Перечень информационных технологий, используемых при осуществлении образовательного процесса по дисциплине (модулю), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем (при необходимости)

Перечень информационных технологий, используемых при осуществлении образовательного процесса по дисциплине (модулю), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем, представлен в Приложении 3 к рабочей программе дисциплины (модуля).

11. Описание материально-технической базы, необходимой для осуществления образовательного процесса по дисциплине (модулю)

Материально-техническое обеспечение образовательного процесса по дисциплине (модулю) включает в себя следующие компоненты:

Помещения для самостоятельной работы обучающихся, укомплектованные специализированной мебелью (столы и стулья) и оснащенные компьютерной техникой с возможностью подключения к сети "Интернет" и обеспечением доступа в электронную информационно-образовательную среду КФУ.

Учебные аудитории для контактной работы с преподавателем, укомплектованные специализированной мебелью (столы и стулья).

Компьютер и принтер для распечатки раздаточных материалов.

Мультимедийная аудитория.

12. Средства адаптации преподавания дисциплины к потребностям обучающихся инвалидов и лиц с ограниченными возможностями здоровья

При необходимости в образовательном процессе применяются следующие методы и технологии, облегчающие восприятие информации обучающимися инвалидами и лицами с ограниченными возможностями здоровья:

- создание текстовой версии любого нетекстового контента для его возможного преобразования в альтернативные формы, удобные для различных пользователей;

- создание контента, который можно представить в различных видах без потери данных или структуры, предусмотреть возможность масштабирования текста и изображений без потери качества, предусмотреть доступность управления контентом с клавиатуры;

- создание возможностей для обучающихся воспринимать одну и ту же информацию из разных источников - например, так, чтобы лица с нарушениями слуха получали информацию визуально, с нарушениями зрения - аудиально;

- применение программных средств, обеспечивающих возможность освоения навыков и умений, формируемых дисциплиной, за счёт альтернативных способов, в том числе виртуальных лабораторий и симуляционных технологий;

- применение дистанционных образовательных технологий для передачи информации, организации различных форм интерактивной контактной работы обучающегося с преподавателем, в том числе вебинаров, которые могут быть использованы для проведения виртуальных лекций с возможностью взаимодействия всех участников дистанционного обучения, проведения семинаров, выступления с докладами и защиты выполненных работ, проведения тренингов, организации коллективной работы;

- применение дистанционных образовательных технологий для организации форм текущего и промежуточного контроля;

- увеличение продолжительности сдачи обучающимся инвалидом или лицом с ограниченными возможностями здоровья форм промежуточной аттестации по отношению к установленной продолжительности их сдачи:

- продолжительности сдачи зачёта или экзамена, проводимого в письменной форме, - не более чем на 90 минут;

- продолжительности подготовки обучающегося к ответу на зачёте или экзамене, проводимом в устной форме, - не более чем на 20 минут;

- продолжительности выступления обучающегося при защите курсовой работы - не более чем на 15 минут.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВО и учебным планом по направлению 44.03.05 "Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)" и профилю подготовки "Родной язык и литература, иностранный язык".

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Приложение 2
к рабочей программе дисциплины (модуля)
Б1.О.09.03.02 История родной литературы

Перечень литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)

Направление подготовки: 44.03.05 - Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)
Профиль подготовки: Родной язык и литература, иностранный язык
Квалификация выпускника: бакалавр
Форма обучения: очное
Язык обучения: русский
Год начала обучения по образовательной программе: 2018

Основная литература:

1. Яхин Ф.З. Әдәбият укыганда: фәнни тикшеренүләр [Электронный ресурс] / Ф.З. Яхин. -Казан: ?Сүз? нәшрияты, 2014. ? URL :https://dspace.kpfu.ru/xmlui/bitstream/handle/net/21807/978-5-98356-236 3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

2. Яхин Ф.З. Гасырдан - гасырга: яңа заман әдәбиятына [Электронный ресурс] / Ф.З. Яхин. - Казан: ?Сүз? нәшрияты, 2014. - URL : https://dspace.kpfu.ru/xmlui/bitstream/handle/net/21806/978-5-98356-233-.pdf?sequence=1&isAllowed=y

3. Яхин Ф.З. Борынгы һәм урта гасырлар татар әдәбияты: югары уку йортлары һәм мәктәпләр өчендәреслек-кулланма. [Электронный ресурс] / Ф.З. Яхин. - Казан: Раннур, 2011. - 188 б. - URL : https://dspace.kpfu.ru/xmlui/bitstream/handle/net/22216/5-900049-74-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Дополнительная литература:

1. Галимуллин Ф.Г. ГАЗИЗ ГУБАЙДУЛЛИН И ГАЛИМДЖАН ИБРАГИМОВ: ПОЛИТИЧЕСКИЕ И ЭСТЕТИЧЕСКИЕ ПРОТИВОРЕЧИЯ / Ф.Г. Галимуллин // ИСЛАМ И ТЮРКСКИЙ МИР: ПРОБЛЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ, ЯЗЫКА, ЛИТЕРАТУРЫ, ИСТОРИИ И РЕЛИГИИ. Материалы VIII Международной тюркологической конференции, 22.04.2016-22.04.2016. ? Казань, 2016. ? Режим доступа: https://dspace.kpfu.ru/xmlui/bitstream/handle/net/102981/ITWPELLHR_100_103.pdf?sequence=-1&isAllowed=y

2. Галиуллин Т.Н. ?САЯХАТНАМЕ? - ЛИТЕРАТУРНОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ В ИСТОРИЮ // Ученые записки КФУ. Гуманитарные науки. ? 2008. ? Т. 150. кн. 6. - С. 137-143. - URL: http://dspace.kpfu.ru/xmlui/bitstream/handle/net/25619/150_6_gum_15.pdf

3. Воронова Л.Я. Проблемы литературного образования молодежи в Казанском университете (кон. XIX - нач. XXв.) // Михаил Муравьев и его время: сборник статей и материалов Четвертой Всероссийской научно-практической конференции ?Михаил Муравьев и его время. Посвящение Союзу трех Поэтов: Гаврилы Державина, Николая Львова и Михаила Муравьева? / под ред. А.Н. Пашкурова, Л.Я. Вороновой, А.Ф. Галимуллиной. - Казань: РИЦ, 2013. - С. 123 ? 133. - URL:http://dspace.kpfu.ru/xmlui/bitstream/handle/net/34226/mnm13_123_133.pdf

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Приложение 3
к рабочей программе дисциплины (модуля)
Б1.О.09.03.02 История родной литературы

Перечень информационных технологий, используемых для освоения дисциплины (модуля), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем

Направление подготовки: 44.03.05 - Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)

Профиль подготовки: Родной язык и литература, иностранный язык

Квалификация выпускника: бакалавр

Форма обучения: очное

Язык обучения: русский

Год начала обучения по образовательной программе: 2018

Освоение дисциплины (модуля) предполагает использование следующего программного обеспечения и информационно-справочных систем:

Операционная система Microsoft Windows 7 Профессиональная или Windows XP (Volume License)

Пакет офисного программного обеспечения Microsoft Office 365 или Microsoft Office Professional plus 2010

Браузер Mozilla Firefox

Браузер Google Chrome

Adobe Reader XI или Adobe Acrobat Reader DC

Kaspersky Endpoint Security для Windows

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "ZNANIUM.COM", доступ к которой предоставлен обучающимся. ЭБС "ZNANIUM.COM" содержит произведения крупнейших российских учёных, руководителей государственных органов, преподавателей ведущих вузов страны, высококвалифицированных специалистов в различных сферах бизнеса. Фонд библиотеки сформирован с учетом всех изменений образовательных стандартов и включает учебники, учебные пособия, учебно-методические комплексы, монографии, авторефераты, диссертации, энциклопедии, словари и справочники, законодательно-нормативные документы, специальные периодические издания и издания, выпускаемые издательствами вузов. В настоящее время ЭБС ZNANIUM.COM соответствует всем требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего образования (ФГОС ВО) нового поколения.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе Издательства "Лань" , доступ к которой предоставлен обучающимся. ЭБС Издательства "Лань" включает в себя электронные версии книг издательства "Лань" и других ведущих издательств учебной литературы, а также электронные версии периодических изданий по естественным, техническим и гуманитарным наукам. ЭБС Издательства "Лань" обеспечивает доступ к научной, учебной литературе и научным периодическим изданиям по максимальному количеству профильных направлений с соблюдением всех авторских и смежных прав.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "Консультант студента", доступ к которой предоставлен обучающимся. Многопрофильный образовательный ресурс "Консультант студента" является электронной библиотечной системой (ЭБС), предоставляющей доступ через сеть Интернет к учебной литературе и дополнительным материалам, приобретенным на основании прямых договоров с правообладателями. Полностью соответствует требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего образования к комплектованию библиотек, в том числе электронных, в части формирования фондов основной и дополнительной литературы.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ